

تعیین مزیت نسبی غلات (گندم، جو و ذرت دانه‌ای) در ...

حساسیت شاخص‌ها در مقابل تغییرات نرخ ارز، قیمت محصول، عمل‌کرد محصول و قیمت

سایه

یر کشورها صورت گرفته است.

کاران (1386) یید و صادرات کشمش را با استفاده

کردند که دولت در زمی

یدکنندگان ییم پرداخت کرده، اما در مجموع بر اساس شاخص

یدکننده بوده است.

(1384) آثار سیاست‌های دولت در بخش کشاورزی بر فرآیند تولید میوه کیوی

طی دوره 81-1378 با استفاده از روش ماتریس تحلیل سیاستی بررسی کرد و نشان داد که

مجموع سیاست‌های دولت به ویژه در زمینه

(1376) ی

ی

ی

ی (1380) ی

ی نشان دادند که استان گیلان و

تولید برنج نسبت به کشورهای سوریه، ترکمنستان، تایلند، استرالیا و کویت دارا مزیت نسبی

ی نسبت به کشورهای هند، آذربایجان، ویتنام، پاکستان و اروگوئه بدون مزیت نسبی

. استان فارس نیز تنها نسبت به کشورها سوریه، ترکمنستان و تایلند دارای مزیت

نسبی بود.

کرباسی کاران (1384) ی

ی یید و خاطر نشان کردند که با وجود حمای

$$I = A - E \quad (3)$$

$$J = B - F \quad (4)$$

$$K = C - G \quad (5)$$

$$L = D - H = I - K - J \quad (6)$$

ی که I باشد، مالیات ضمنی بر تولیدکنندگان وضع شده است. I دولت شکل
 یدکننده داشته است. J ی دهد که تولیدکننده نهاده
 یمت کم ی
 ی K ی باشد، کشاورزان برا یر قابل تجارت کم
 ی کنند و در صورت مثبت بودن K ی کشاورزان
 L ، کشاورزان در
 کسب می کنند، اما L ی پانگر آن است که
 یط بازار آزاد، کسب سود بی D مثبت باشد، در شرایط مداخله
 دولت سود بازاری برای تولیدکننده وجود دارد، در غی ی دولت به زیان
 تولیدکننده تمام خواهد شد. H مثبت نشان می ید محصول به شکل کارا
 ی

تعیین مزیت نسبی غلات (گندم، جو و ذرت دانه‌ای) در ...

های مزیت نسبی:

پیرفت و کهنوج از دو نوع شاخص

ی

:

(هایی که بر پایه‌ی روش ریکاردو استوار هستند و می

PAM ها را استخراج کرد. (کاران، 1993 ی ی

1376 ی ی 1380) در مطالعات خود استفاده کرده .

1- هزینه‌ی منابع داخلی (DRC)¹: این شاخص نسبت هزینه‌ی منابع داخلی به قیمت

سایه‌ای را به تفاوت درآمدها و هزینه های قابل تجارت برحسب قیمت‌های سایه

می‌کند.

ی که $DRC < 1$ باشد، منطقه در تولید محصول نسبت به واردات آن مزیت نسبی دارد.

$$DRC = \frac{G}{E - F} \quad (7)$$

2- سودآوری خالص اجتماعی (*NSP*)²: این شاخص حاصل کسر هزینه‌های سایه

یهای است و نشان می‌دهد که آیا با قیمت‌های سایه‌ای، سودآوری وجود دارد یا خیر.

$NSP > 1$ باشد، تولید و صادرات محصول سودآور است.

$$NSP = E - F - G \quad (8)$$

3- نسبت هزینه به منفعت اجتماعی (*SCB*)³: ی ی

ی (0) یک (1) ی ی که *SCB* ی ی

ی هستند که به رشد اقتصاد کمک می‌کنند. *SCB* ی تواند کوچک

(0)

$$SCB = \frac{G + F}{E} \quad (9)$$

1 - Domestic Resource Cost

2 - Net social profit

3 - Social cost benefit

4- ضریب حمایت اسمی بر محصول (NPC)¹: این ضریب نسبت درآمد برحسب قیمت اری را به درآمد برحسب قیمت سایه گیری می‌کند. $NPC > 1$ باشد، به تولید محصول یارانه‌ی غیرمستقیم تعلق گرفته است. $NPC < 1$ باشد، مالیات غیر مستقیم بر تولید کننده اعمال شده است و اگر $NPC = 1$ باشد، هیچ گونه حمایتی از محصول

$$NPC = \frac{A}{E} \quad (10)$$

5- ضریب حمایت اسمی از نهاده ($NPCI$)²: این ضریب نسبت هزینه تجارت برحسب قیمت بازاری را به هزینه های قابل تجارت برحسب قیمت سایه گیری می‌کند.

$NPCI > 1$ های قابل تجارت مالیات غیرمستقیم وضع شده است. $NPCI < 1$ هایی که کشاورزان در فرآیند تولید به کار برده‌اند یارانه غیرمستقیم پرداخته و اگر $NPCI = 1$ باشد، هیچ گونه حمایتی از این نهاده

$$NPCI = \frac{B}{F} \quad (11)$$

6- ضریب حمایت موثر (EPC)³: این معیار نسبت ارزش افزوده‌ی تولید محصول برحسب قیمت ی تولید برحسب قیمت‌های سایه‌ای می‌باشد. از طریق محاسبه‌ی این ضریب می

زمان بررسی کرد. $EPC > 1$ تولید محصول حمایت کرده است.

$EPC < 1$ ی دولت به زیان تولید محصول بوده و اگر $EPC = 1$

هیچ سیاستی بر تولید محصول اعمال نکرده است.

$$EPC = \frac{A - B}{E - F} \quad (12)$$

1 - Nominal protection coefficient

2 - Nominal protection input coefficient

3 - Effective protection coefficient

$=GS_{i0}$ یرکشت محصول 0   i
 $=GS_i$ یرکشت همه   ی   i
 $=GS_0$ یرکشت محصول 0 در کل منطقه،
 $=GS$ یرکشت همه   ی در کل منطقه (یا کشور)
 SAI_{i0} یک باشد درجه ی تمرکز محصول 0   i   تر از کل منطقه
 بیح کشاورزان منطقه i بر کاشت محصول 0 است و برعکس.

3-   ی   ی   : میانگین هندسی EAI SAI   و به صورت زیر نشان داده
 می شود:

$$AAI_{i0} = \sqrt{EAI_{i0} \cdot SAI_{i0}} \quad (15)$$

AAI_{i0} یک باشد، مزید   ی   0   i   تر از متوسط کل
 منطقه است و بر عکس.

قیمت های سایه :

قیمت سایه ای، ارزش حقیقی یک محصول یا یک نهاده تحت شرایط رقابت آزاد و بدون
 هیچ گونه عامل یا عوامل خارج از نیروهای بازار است (ی 1384 ی ی ی ی
 1382).

قیمت سایه

:
 ی ی ی   بذر، کودهای شیمیایی ( )
 (...   ) (کش، حشره ک   کش) که از کشورها
 ی   قیمت سیف به عنوان مبنا در نظر گرفته شده است. ی ی ی
 ی   ی   سر مرز نهاده است که با احتساب هزی
 ی   ی   ی آید. ی ی ی

تعیین مزیت نسبی غلات (گندم، جو و ذرت دانه‌ای) در ...

ی ۱۳۸۴ (کاران، ۱۳۸۶ ی)
ی ۱۳۷۶ ی ی ی ۱۳۸۱).
ی ی کار ماشیه : ی
ی مراحل کاشت یسک، بذرپاشی
کوبی در هکتار محاسبه شده است. سپس از آن جایی که قسمتی از قطعات این
ماشین‌آلات از خارج کشور تهیه می
(۶۴% ی ۳۶%) ی ی کار ماشیه
هر کی (ی ۱۳۸۵ ی ی ی ۱۳۸۳ ی
۱۳۸۴ ی ی ۱۳۸۳ ی ی ۱۳۸۲).

قیمت سایه ی یا غیر قابل تجارت:

قیمت سایه : ی جیرفت و کهنه ترین منبع برای آبیاری، آب
زیرزمینی است که به وسیله های عمیق پمپاژ شده و زمین ها در یک
شعاع محدود تحت پوشش آبیاری قرار می‌گیرد.
ی : ی
ی یان است که به نظر می
(۱۳۷۹).

ی × ی × ی = ی ی ی یک هکتار محصول

قیمت سایه‌ای زمین: ی زمین برای محصولات رقیب استفاده شده است
(ی ۱۳۸۵ ی ی ی ۱۳۸۳ ی ی ۱۳۸۴ ی ۱۳۸۳ ی
ی ی ۱۳۸۲).

قیمت سایه‌ای نیروی کار: ی کار در زیر بخش زراعت در
(ی ۱۳۸۵ ی ی ی ۱۳۸۳ ی ی ۱۳۸۴ ی
۱۳۸۳ ی ی ی ۱۳۸۲).

قیمت سایه‌ای کار ماشین : 36% ی کار ماشیه

ی

قیمت سایه :

ی غلات، از آن جا که ای

اند و صادر نمی‌شوند، از متوسط قیمت سیف هر کی

ی ی ی ی ی ی

که با اضافه کردن هزینه بارگیری و حمل تا مراکز عمده‌ی مصرف به آن و کسر هزینه

و نقل از مراکز تولید تا سیلو، قی ی ی ی

ضرب این قیمت در عمل کرد محصول با احتساب درآمدهای فرعی، درآمد غلات به

قیمت سایه .

ی ی :

نرخ سایه ی ی ی ی ی ی ی ی

ی ی ی ی ی ی ی ی

. روش ساده و رایج برای محاسبه‌ی قیمت سایه

قدرت خرید (ppp)¹ . ی) کاران، 1993 ی ی ی 1376

ی ی ی ی ی ی ی ی 1381 ی ی ی (1380) ی ی ی ی ی ی ی ی

ی محاسبه می . ی ی ی ی ی ی ی ی

-1 ی :

$$E = \frac{P_{ig}}{P_{dg}} \quad (16)$$

=P_{ig} قیمت یک اونس طلا در بازار داخلی بر حسب ریال در سال 85

تعیین مزیت نسبی غلات (گندم، جو و ذرت دانه‌ای) در ...

P_{dg} = قیمت یک اونس طلا در بازار جهانی برحسب دلار در سال 2006

-2 ی ی :

$$E = \left(\frac{P_i}{P_i^*}\right)E_o \quad (17)$$

P_i = شاخص قیمت مصرف‌کننده در ای

P_i^* = شاخص قیمت مصرف‌کننده در ایالات متحده آمریکا

E_o = ی (1995= 100)

گیری خوشه

برای تهیه‌ی اطلاعات مورد نیاز تحقیق

68 کار به عنوان نمونه انتخاب شد. ی ی به دیگر منابع آمار و

ی ی ی ن، بانک مرکز

صندوق جهانی پول استفاده شده است.

ی

کارایی ی ی ی ی ی ی :

کرد و سطح زیر کشت محصولات گندم، جو و ذرت

ی ی و کهنوج و سطح کشور در سال زراعی 85-86 .

ی (2) ی ی 1

ی ی که متوسط عمل کرد و درجه‌ی تمرکز این محصول نسبت به کلی

ی ی ی و کهنوج بالاتر از متوسط کشور و نشان

کشاورزان منطقه به کشت ذرت دانه .

(2). کارایی ی ی

1/15	0/8	0/9	شاخص کارایی ی
3/5	0/5	0/5	ی ی
2	0/6	0/7	ی ی

ی :

قیمت ی :

بین قیمت ی بین شکل محاسبه ی ی

ی :

$$E = \frac{4387805.7}{633.8} = 6923.3$$

ی :

ی

$$E = \frac{486.2}{132.3} \cdot 1749 = 6427.5$$

درآمد غلات بر حسب قیمت ی :

(3) (4)

ی

ی

ی

(3). درآمد غلات بر حسب قیمت ی (ی / هکتار)

13457600	3910750	6731200	درآمد کل روش مطلق (ی / هکتار)
12585200	3712500	6351850	درآمد کل روش نسبی (ی / هکتار)

ی :

تعیین مزیت نسبی غلات (گندم، جو و ذرت دانه‌ای) در ...

(4). درآمد غلات بر حسب قیمت (ی / هکتار)

12800000	5750000	9900000	(ی)
500000	900000	1000000	ی (ی)
13300000	6650000	10900000	درآمد کل (ی)

ی :

ی قابل تجارت بر حسب قیمت ی :

(5) (6) ی ی ی

ی ی

ی .

(5). قابل تجارت بر حسب قیمت ی (ی / هکتار)

			ی
35107/5	210645	368400	( )
33125	198750	347325	(ی)
338220	281850	563700	کود اوره ( )
320370	266975	533950	کود اوره (ی)
890116	667587	667587	کود فسفات ( )
830620	622965	622965	کود فسفات (ی)
771450	771450	771450	کود پتاسه ( )
719400	719400	719400	کود پتاسه (ی)
231336/5	138802	138802	( )
214876	128925/6	48925/6	(ی)
1206016	719056/6	872934/4	%64 ی ی

ی :

(6). ی قابل تجارت برحسب قیمت (ی / هکتار)

			ی
375000	375000	675000	
180000	112500	225000	کود اوره
104000	78000	78000	کود فسفات
78000	78000	78000	کود پتاسه
150000	90000	90000	
12060 16	719056/6	872934/4	%64 ی ی

ی :

ی : ر حسب قیمت ی ی

ی (7) ی قابل تجارت برحسب قیمت ی

ی

ی (7). ی قابل تجارت برحسب قیمت ی

(ی / هکتار)

			ی
1300000	1300000	3700000	بر حسب قیمت ی کار ی
10000000	10000000	10000000	ی
3000000	3600000	3600000	
678384	404469/4	491025/6	%36 ی ی
1300000	1300000	3700000	بر حسب قیمت ی کار ی
4000000	4000000	4000000	ی
678384	404469/404	491025/6	%36 ی ی

ی :

یک هکتار گندم، جو و ذرت دانه :

(10) (12)

بی که در تمامی

(I) دولت، شکل حمایتی پدکننده داشته است.

(J) (K)

$D > 0$.

پدکننده وجود داشته و $H < 0$ کی از نبود کارایی

(10). یک هکتار گندم

		ی			
690040	2018934/4	8191025/6	10 900 000		برحسب قیمت
-14442702	3382876/4	17791025/6	6731200		قیمت
-14664675/6	3225500		6351850	ی	
15132742	-1363942	-9 600 000	4168800		
15354715/6	-1206565/6		4548150	ی	

(11). یک هکتار

		ی			
-429026	1374556/6	5704469/4	6 650 000		برحسب قیمت
-14183113	2789393/6	15304469/4	3910750		برحسب قیمت
-14248041/6	2656072/2		3712500	ی	
13754087	-1414837	-9 600 000	2739250		
13819015/6	-1281515/6		2937500	ی	

تعیین مزیت نسبی غلات (گندم، جو و ذرت دانه‌ای) در ...

(12). یک هکتار ذرت

ذرت		جو		گندم	
5228600	2093016	5978384	13300000	برحسب قیمت	
-4993034	3472250	14978384	13457600	برحسب قیمت	
-5717591	3324407		12585200	ذرت	
10221634	-1379234	-9000000	-157600		
10946191	-1231391		714800	ذرت	

ذرت

NSP DRC

(13) DRC

(E=9240) 1385

یط باز هم غلات یاد شده

(E=9240) NSP DRC (13)

ذرت	جو	گندم	DRC
1/1	7/5	4/1	DRC
-1606256	-13269516/6	-13405940/6	NSP

ذرت

DRC

DRC

1 محصول ذرت کوچک

(14)

ذرت

است و کشت ای

(14) DRC

0/6	3/6	2/4		DRC
0/65	3/9	2/6	ی	

:

(DRC=1):

بین که غلات یاد شده از مزید ی

0/33 1/05 0/7

0/31 1 0/6

(15).

(DRC=1)

(15)

0/31	1	0/6		( )
0/33	1/05	0/7	ی	

:

(DRC=1):

1 ی کند، آن را مجهول گرفته و با

(16)

DRC=1

ی ی

بین که منطقه در تولید

10338/8 76570/6 39192

(DRC=1)

(16)

10338/8	76570/6	39192	( )

:

تعیین مزیت نسبی غلات (گندم، جو و ذرت دانه‌ای) در ...

کرد محصولات در حالت (DRC=1):

این که غلات گفته شده از مزیت ی

ی	ی	ک	ی	ی
ی	ی	ی	11083 کی	14277 15841
ی	ی	ی	12590 کی	15165 16831

(17)

(17). کرد محصولات در حالت (DRC=1)

ی				
11083	14277	15841		کرد (Kg)
12590	15165	16831	ی	

ی :

ی ی ی

1- ی تمرکز محصول ذرت دانه کشور و نشان
 ییرفت و کهنوج بالاتر از متوسط کل بیج کشاورزان منطقه به کشت ذرت دانه

2- NSP SCB DRC، کشت گندم، جو و ذرت دانه

ییرفت و کهنوج مزیت ی

3- دولت به غلات یاد شده و نهاده یی که کشاورزان در تولید این غلات به کار برده ییم پرداخت کرده و به دی ییت کرده

4- ی ها به کار برده شود، با فرض ثابت ی

ی ی ی ی ی

تعیین مزیت نسبی غلات (گندم، جو و ذرت دانه‌ای) در ...

- آورند که بهره
- 11- یه به کشت غلات در منطقه، باید ی کرد محصول فکر کرد تا کشت آن
- ی . کرباسی . ی . (1386). ی ی و صادرات کشمش ی . اقتصاد کشاورز 15(58):39-59. بانک مرکز ی ی . (1384). ی ی در بخش کشاورز ی . :کی ی . (35)9: 153-176.
- . (1379). ی ی ی ی . مرکز تحقیقات کشاورز ی ی . (1376). ی ی مرکبات استان فارس) . ی کارشناسی ی ی . (1376) ی ی ی ی کارشناسی ی . (1385). ی ی ی ی کشاورز 29 (4):123-138. ی ی ی ی . (1381). ی ی ی ی اقتصاد کشاورز 10(38):7-28. ی ی ی ی . (1380). ی ی ی ی : 9 (33):71-96. اقتصاد کشاورز

- ی . ی . ی . (1383). ی . ی . ی .
اقتصاد کشاورز 12(46):41-72.
- ی . ی . ی . (1384). ی . ی . ی .
: اقتصاد کشاورز 13(50):51-86.
- کرباسی . کریم کشته . . ی . (1384). ی . ی . ی . ی .
اقتصاد کشاورز 13(50):29-50.
- ی . ی . ی . ی . ی .
<http://www.irtp.com>
- (1383). ی . ی . ی . ی . ی . مشکلات تولید
اقتصاد کشاورز 12(47):125-151.
- ی . ی . ی . ی . ی . ی . (1385). ی . ی . ی . ی .
علوم کشاورز 12(1):15-25.
- ی . ی . ی . ی . ی . ی . (1386). ی . ی . ی . ی . ی .
باز در استان کرمان. علوم کشاورز 14(5):1-12.
- ی . ی . ی . ی . ی . ی . (1382). ی . ی . ی . ی . ی .
ی 36:35-50.

Gonzales. L. A., Kasrino, F., Peres, N. D. and Rosegrant, M. W. (1993). Economic incentives and comparative advantage in Indonesian food crop production, Research Report International Food Policy Research Institute, Washington. D.C. [http:// www. International monetary fund statistics.com](http://www.Internationalmonetaryfundstatistics.com).

Zhong, F., Zhigang, Xu. and Fu. L. (2002). Regional comparative advantage in China' s grain crops, ACIAR China Grain Market Policy Project Paper No.1. <http:// www. UNdata/record view/trade of goods. com>.